

6. Наумов О.Б. Інституційні детермінанти й стратегічні напрями економічного розвитку національного господарства / І.Б. Жилияєв, О.Б. Наумов, Л.М. Наумова // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2016. - № 5. - С.89-95.
7. Gryshova, I. Yu. Competitiveness of agriculture enterprises as the main factor of sustainable development of agricultural sphere [Текст] / I. Yu. Gryshova, O. V. Mityay, T. M. Gnatyeva // Український журнал прикладної економіки. – 2016. – Том 1. – № 2. – С. 25-35. – ISSN 2415-8453.
8. Gryshova, I.; Strielkowski, W.; Kalyugina, S. (2017). Modern Technologies in Public Administration Management: A Comparison of Estonia, India and United Kingdom. *Administratie si Management Public*, (28), 174-185
9. Gryshova, I. Ju. The implementation of the principles of consumerism in the strategy of the development of business / I. Ju. Gryshova, P. V. Voronzhak, T. L. Shestakovska // Науковий вісник Полісся. – 2017. - № 2 (10). Ч. 1. – С. 41-48
10. Маркова Є.Ю. Стратегічне управління виробничо-господарською діяльністю підприємств рибогосподарського комплексу: проблеми теорії і практики: Монографія. – Херсон: Айлант, 2016. – С.100
11. The World Bank (2014). *Connecting to Compete 2014. Trade Logistics in the Global Economy. The Logistics Performance Index and Its Indicators*. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.worldbank.org/lpi; *Connecting to Compete 2012 Trade Logistics in the Global Economy The Logistics Performance Index and Its Indicators*. - The International Bank for Reconstruction and Development/The World Bank. – 2012. – С.68.

УДК 001.895(1)

Омельяненко В.А., к.е.н.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ АНАЛІТИКИ ІННОВАЦІЙНОГО КОМПОНЕНТУ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ¹

Дослідження присвячене проблемі аналітичного забезпечення державного управління в інноваційній сфері України, що наразі адекватно не відповідає масштабам загроз національній безпеці. На основі аналізу сучасного досвіду запропоновано розглядати систему взаємозалежних критеріїв та показників, що характеризують інноваційний компонент національної безпеки на основі пріоритетів національних інтересів, як аналітичну основу розробки стратегій інноваційного розвитку на різних рівнях (загальнодержавний, регіональний, секторальний). Запропоновано розглядати використання методології аналітики 3.0 в якості ефективного інструменту аналізу інноваційної безпеки та створення нових засад стратегічного державного управління на засадах синергії.

Ключові слова: національна безпека, інноваційна безпека, національні інтереси, аналітика, індикатор, стратегія розвитку.

Omelyanenko V.

CONCEPTUAL FOUNDATIONS OF THE NATIONAL SECURITY INNOVATION COMPONENT OF ANALYSIS

The research deals with the problem of analytical providing of public administration in the innovation sector of Ukraine, which at present does not adequately meet the scale of national security threats. Based on the analysis of current experience, it is suggested to consider a system of interdependent criteria and indicators characterizing the innovation component of national security based on the national priorities as an analytical basis for the development of strategies for innovation development at various levels (national, regional, sectoral). It is proposed to consider the analytics 3.0 methodology application as an effective tool for analyzing innovation security and creating new principles of strategic state management based on synergy.

Keywords: national security, innovation security, national interests, analytics, indicator, development strategy.

¹ Публікація містить результати досліджень, проведених за проектом «Інституційно-технологічне проектування інноваційних мереж для системного забезпечення національної безпеки України» та грантом Президента України за конкурсним проектом Державного фонду фундаментальних досліджень № 0117U007024 «Розвиток механізмів управління інноваційною складовою економічної безпеки України»

Омельяненко В.А.

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ АНАЛИТИКИ ИННОВАЦИОННОГО КОМПОНЕНТА НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

Исследование посвящено проблеме аналитического обеспечения государственного управления в инновационной сфере Украины, которое сейчас адекватно не отвечает масштабам угроз национальной безопасности. На основе анализа современного опыта предложено рассматривать систему взаимозависимых критериев и показателей, которые характеризуют инновационный компонент национальной безопасности на основе приоритетов национальных интересов, как аналитическую основу разработки стратегий инновационного развития на разных уровнях (общегосударственный, региональный, секторальный). Предложено рассматривать использование методологии аналитики 3.0 в качестве эффективного инструмента анализа инновационной безопасности и создание новых основ стратегического государственного управления на основе синергии.

Ключевые слова: национальная безопасность, инновационная безопасность, национальные интересы, аналитика, индикатор, стратегия развития.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. В контексті забезпечення національної безпеки особливої актуальності набуває розробка теоретико-методологічних основ аналізу ролі інноваційного компонента в системі національної безпеки України та системної стійкості економіки, виявлення тенденцій впливу інновацій на стан національної безпеки країни, а також встановлення чіткого кількісного зв'язку між результатами інноваційної діяльності різних галузей та рівнем національної безпеки України. Враховуючи значимість інноваційної сфери для розвитку та конкурентоздатності країни в контексті реалізації норми ст. 8 Закону України «Про основи національної безпеки України», яка відзначає необхідність зосередження на прогнозуванні, своєчасному виявленні, попередженні та нейтралізації зовнішніх і внутрішніх загроз національній безпеці, постає завдання вироблення аналітичного підґрунтя аналізу інноваційної складової національної безпеки. Незважаючи на значну кількість офіційних документів, присвячених розвитку інноваційної сфери, та декларативних стратегій забезпечення національної безпеки, відсутня стратегічна політика держави щодо посилення впливу інновацій на стан національної й зокрема економічної безпеки країни, що робить завдання вироблення аналітичних основ актуальних з теоретичної та практичної точки зору.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Вузьке трактування інноваційної безпеки є загальним та не дозволяє сформувати чіткі критерії й показники оцінки рівня інноваційної безпеки. Відзначимо доцільним підхід ряду авторів, відповідно до якого при аналітичному вивченні стану інноваційної безпеки варто враховувати специфіку інновацій та інноваційної діяльності як провідного фактора сучасного соціально-економічного розвитку, який активно впливає на розвиток науки, техніки, сучасних технологій, стан виробництва та економіки, а також від змісту синергетичного поняття «інноваційна система», що дає змогу визначати міжгалузеві інноваційні ефекти.

Ялов Д. [11] відзначає, що починаючи з 80-х рр. ХХ ст. в ситуації загострення конкуренції між державами й необхідності пошуку відповіді на внутрішні виклики

впроваджувалися механізми так званого нового публічного менеджменту, основною ідеєю є перенесення найбільш успішних менеджерських практик з корпорацій у державне управління. Автори [5; 9; 11] також відзначають, що завдання управління національною безпекою доводиться вирішувати в ситуації, коли бюджети всіх рівнів скорочуються. Відтак у ряді досліджень відзначається, що в таких умовах досягти результату можливо тільки через значне поліпшення якості державного управління, що можна забезпечити зокрема через проектне управління та аналіз ризиків.

У наших попередніх дослідженнях ми розглядали аспекти впливу трансферу технологій як процесу, що забезпечує зв'язок між реальним сектором економіки та інноваційною системою [6; 8; 10], взаємозв'язок національної безпеки та інноваційних пріоритетів [7], однак для подальших досліджень необхідно систематизувати індикатори розвитку інноваційної сфери.

Проведений аналіз існуючих праць показав відсутність системних підходів до аналітичної діяльності. На основі вищевикладеного **метою дослідження** є розглянути основні аспекти аналітичного забезпечення інноваційного компоненту національної безпеки. Для досягнення цілей статті ми пропонуємо проаналізувати сучасні підходи до здійснення аналітичних досліджень, які ми спробуємо адаптувати для сфери синергетичного управління інноваційними процесами.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Під інноваційною безпекою ми пропонуємо розуміти такий стан захищеності соціально-економічної системи країни, який здатен забезпечити конкурентоспроможність результатів науково-технічної та інноваційної діяльності, виражену в продукції (послугах), а також здатність економіки протистояти численним ризикам та загрозам, що виникають в результаті внутрішньої динаміки, глобальної нестабільності, динаміки глобальних ринків та цілеспрямованих дій іноземних агентів.

Запропонований підхід враховує як суто техніко-економічний вимір інновацій, так й безпековий вимір, виражений, наприклад, в захищеності національної інформаційної інфраструктури від зовнішнього втручання, а також широке коло аспектів впровадження соціальних інновацій, зокрема, наприклад, для забезпечення якості освіти та незалежності культурної сфери тощо. Відтак з'являється можливість розглядати інновації у взаємозв'язку «розвиток – безпека» через забезпечення конкурентоздатності та розробку заходів для мінімізації впливів, пов'язаних з уразливістю, викликаною відкритістю держави у міжнародних відносинах.

На основі концептуальних положень системного управління для цілей розробки бази аналітичного підходу варто враховувати системну природу інновацій, а відтак інноваційна безпека тісно пов'язана з науково-технічною, технологічною, економічною, соціальною безпекою та іншими вимірами безпеки, прямо впливаючи на зазначені сфери, а також залежить від відповідних стратегій розвитку цих галузей.

На основі аналізу набору загроз та умов для забезпечення якості національної аналітики автори дослідження [9] відзначають необхідність вибору критерію цільового багатодисциплінарного підходу і моделювання. На основі цього для аналітичного забезпечення управління інноваційною складовою безпеки ми пропонуємо визначити роль інновацій в реалізації основних пріоритетів національних інтересів, які є

концептуальним вираженням та усвідомлення сукупних потреб суспільства та держави, мотивація її існування та діяльності на конкретному етапі його розвитку (рис. 1).

Рис. 1. Співвідношення пріоритетів національних інтересів та компонентів інноваційної безпеки (розроблено автором)

Виходячи зі схеми, наведеної на рис. 1, ми пропонуємо розглядати в якості оцінки стану інноваційної безпеки наступні характеристики станів, що характеризують відповідність динаміки інноваційної системи національним інтересам:

- економіка реагує на серйозні прориви з використанням інновацій, які відбуваються в інших державах, не обвалюючись і не відстаючи в технічному плані;
- створюється інноваційне суспільство, економіка якого багатовекторна й соціально орієнтована, завдяки чому можлива підтримка світових стандартів якості життя та навколишнього середовища;
- відбувається розвиток провідних інженерних позицій при проведенні досліджень у напрямках, що мають соціальну орієнтацію та є екологічно чистими;
- створюються умови, в яких може розвиватися інноваційно-ефективна економіка, зокрема науково-технічний прогрес активно створюється, коли інноваційна культура досягає певного рівня розвитку, при якому через ефект синергії забезпечується економічна безпека;
- в економічний оборот залучаються результати інтелектуальної роботи, що дозволяє реалізувати широкий спектр потреб суспільства та отримувати прибуток;

– ринки країни захищені від несанкціонованих впливів інноваційної природи на основі технологічного форсайту;

– формується сприятливе середовище, у якому ефективно відновляється кадровий потенціал в області НДДКР.

Зазначений підхід до інноваційної безпеки знаходиться в руслі сучасного тренду використання аналітики 3.0 [4], що відображає перехід до епохи даних, що генеруються проблемами та перспективами (проектування знизу вгору). Аналітика 3.0 знаменує собою поворотний момент, коли брати участь в «аналітичній гонці» стали всі, а не тільки бізнес-структури. Зараз не тільки Інтернет-компанії та фірми, зайняті в сфері інформаційних технологій, але підприємства всіх інших галузей створюють товари та послуги на основі детального аналізу даних. Таким чином, ми вважаємо доцільним використання методології аналітики 3.0 для аналізу інноваційної безпеки та створення нових засад стратегічного державного управління, в якому аналітика може розглядатися як «інтелектуальна зброя».

На основі вищенаведеного можемо розглянути модель аналітичної діяльності в сфері інноваційної безпеки на основі співвідношення аналітичного та рекомендаційного потенціалу (рис. 2), що відображає перехід від простої емпірики первинних даних щодо окремих процесів (проблем) до їх узагальнення та системного розуміння й прогнозування.

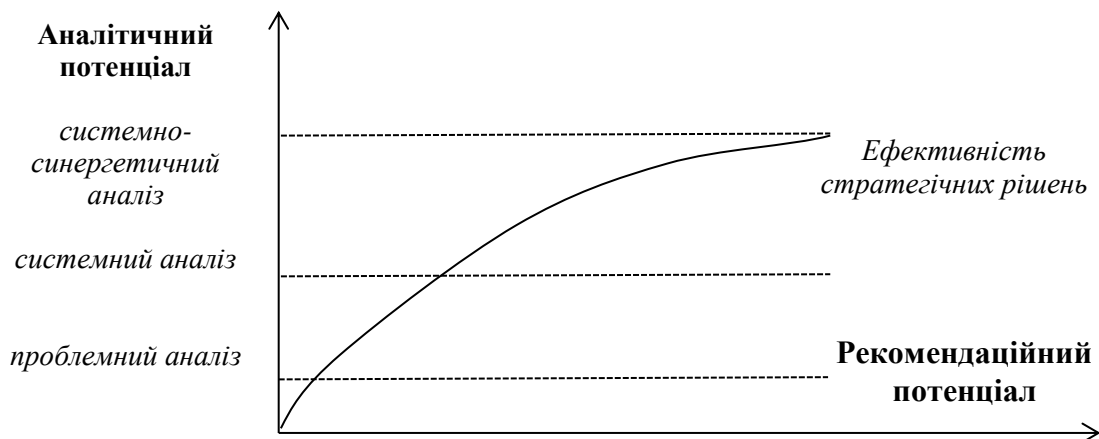

Рис. 2. Модель аналітичної діяльності в сфері інноваційної безпеки (розроблено автором на основі [9])

Для підвищенні ефективності рішень в епоху аналітики-3.0, потрібні нові принципи прийняття рішень, згідно яких необхідно більш точніше, ніж раніше, уявляти кінцеві результати тих або інших кроків. Слід визнати, що без аналітики та експериментів можна отримати певні проблеми, а тому необхідно враховувати, що будь-які важливі ініціативи має передувати невеликі, але послідовні і контрольовані експерименти, які дозволять виявляти причинно-наслідкові зв'язки (наприклад, для визначення проблем, що можуть сформувати кризову ситуацію в майбутньому). Тому для прийняття ефективних рішень на основі даних потрібні системи типу Data Discovery, які у великих масивах структурованих та неструктурованих даних вони виявляють приховані закономірності та пропонують нетривіальні, практично корисні інтерпретації, необхідні для прийняття рішень. Зазначений аспект важливий для України, де наявна величезна кількість статистики, яка мало використовується для прийняття системних рішень.

Висновки. Поточний стан системи аналітичного забезпечення державного управління в інноваційній сфері, управлінської практики бізнесу та інститутів в Україні не відповідає адекватно складностям сучасного світу та масштабам загроз національній

безпеці. На основі аналізу сучасного досвіду запропоновано розглядати систему взаємозалежних критеріїв та показників, що характеризують інноваційний компонент національної безпеки на основі пріоритетів національних інтересів, як аналітичну основу розробки стратегій інноваційного розвитку на різних рівнях (загальнодержавний, регіональний, секторальний). Запропоновано розглядати використання методології аналітики 3.0 як в якості ефективного інструменту аналізу інноваційної безпеки та створення нових засад стратегічного державного управління на засадах синергії в цій сфері.

У подальших дослідженнях необхідно розробити узагальнюючі індикатори стану інноваційної безпеки та методологічні основи розробки стратегії її забезпечення.

Список використаних джерел:

1. Omelyanenko V. A. General framework for strategic aspect of national innovation security analytics // *Managing economic growth: marketing, management, and innovations*. 1st edition, Illiashenko, S.M., Strielkowski, W. (eds.). – Prague Institute for Qualification Enhancement: Prague, 2016. – pp. 81–88.
2. Omelyanenko V. A., Volodin D. V. Basics of technological systems analysis based on neural networks // *Economic Processes Management: International Scientific E-Journal*. – 2017. – № 2. – Retrieved from: http://epm.fem.sumdu.edu.ua/download/2017_2/epm2017_2_4.pdf
3. Omelyanenko V. Innovation priorities optimization in the context of national technological security ensuring // *Marketing and management of innovations*. – 2016. – № 4. – pp. 226–234.
4. Дейвенпорт Т. Аналітика 3.0 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hbr-russia.ru/innovatsii/upravlenie-innovatsiyami/a13151/>
5. Коровин Г. Б. Новая индустриализация как фактор повышения экономического потенциала региона // *Региональное развитие: стратегии и человеческий капитал : материалы Международной научно-практической конференции*, г. Екатеринбург, 10–11 апреля 2014 г. : в 2-х т. – Екатеринбург : Изд-во Урал. ун-та, 2014. – Т. 2. – С. 137–149.
6. Омеляненко В. А. Міжнародний трансфер високих технологій та національна безпека: тенденції, виклики, перспективи: монографія. – Суми: Триторія, 2017. – 248 с.
7. Омеляненко В. А. Стратегічні аспекти забезпечення синергії інноваційних пріоритетів // *Стратегія економічного розвитку України: зб. наук. пр.* – 2017. – № 40. – С. 58–67.
8. Прокопенко О. В. Міжнародний фактор забезпечення технологічної безпеки держави / О.В. Прокопенко, В.А. Омеляненко // *Економічна безпека держави: міждисциплінарний підхід: колективна монографія / за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. Є. В. Хлобистова*. – Черкаси, 2013. – С. 89–98.
9. Сулакшин С. С. Аналітика как метод и государственное управление [Електронний ресурс] // *Доклад Центра научной политической мысли и идеологии*. – 2014. – Режим доступу: <http://rusrand.ru/docconf/analitika-kak-metod-i-gosudarstvennoe-upravlenie>
10. Хворост О. О. Міжнародні аспекти ефективності трансферу технологій / О.О. Хворост, Н.О. Вернидуб, В.А. Омеляненко // *Інноваційна економіка*. – 2012. – №1. – С. 52–56.
11. Ялов Д. Госуправление 2.0: заставит чиновника мыслить как бизнесмен [Електронний ресурс] // *Эксперт online*. – 2017. – Режим доступу: http://expert.ru/expert/2017/01/gosupravlenie-2_0-zastavit-chinovnika-myislit-kak-biznesmen/

Рецензент д.е.н., професор Кудріна О.Ю.